

Znakovlje postrojbi za posebne namjene HVO-a – Više od oznake – SIMBOLIKA I IDENTITET

OBJAVLJENO 27. KOLOVOZA 2025. OD VIKTOR TRUMBETAŠ

Vojne oznake predstavljale su **bitan dio vizualnog identiteta** postrojbi za posebne namjene Hrvatskog vijeća obrane. Svojim dizajnom i motivima služile su za iskazivanje različitosti od ostalih postrojbi HVO-a no prvenstveno su imale za cilj predstaviti pripadnike postrojbi hrabrima i neustrašivima pred neprijateljem. Dizajn

tih oznaka nije bio slučajan, on je bio duboko promišljen, bogat simbolikom i često izveden u dojmljivom ponekad zastrašujućem vizualnom jeziku. U ratnom kontekstu, osobito kod postrojbi za posebne namjene koje su često djelovale samostalno, iza neprijateljskih linija ili u zahtjevnim urbanim i planinskim okruženjima, oznake su **imale psihološku funkciju**. Nositi simbol postrojbe značilo je pripadati eliti – biti dio skupine vojnika koje prate visoki standardi borbene spremnosti, obučenosti, hrabrosti, ali i bratstva. Ujedno, te su oznake nosile i poruku neprijatelju: vojnici koji ih nose nisu obični borci, oni su obučeni, motivirani i spremni za najteže zadaće. Takva simbolika trebala je imati i **demoralizirajući učinak na protivničke postrojbe**.

Vojne oznake PPN-ova su u cijelosti bile **narukavne oznake** iliti prišivke. Metalnih oznaka za kape ili beretke kao u Hrvatskoj vojsci po svim saznanjima dosada nije bilo. Ono u čemu ima zajedničkih elemenata ali i različitosti sa vojnim oznakama specijalnih postrojbi susjedne hrvatske vojske jest raznolikost i šarenilo dizajna i motiva oznaka. Prišivke kao takve su bile raznih oblika i načina izrade. Prvenstveno su bile **ovalnog oblika** ili u obliku štita sa natpisom pri rubu „Postrojba za posebne namjene“ iznad ili ispod kojeg je bio glavni naziv postrojbe. Nosile su se ili na lijevom ili na desnom rukavu ili su se ušivale naprijed na prednji dio jakne ili borbenog prsluka. Slično je bilo i sa izviđačko diverzantskim postrojbama.

Gotovo svim oznakama bilo je zajedničko što su u sebi sadržavale ili **hrvatsku trobojnicu** (crven bijeli plav) ili **motiv šahovnice** u bilo kojoj varijanti, no pretežito onaj korišten kao grb Hrvata Bosni i Hercegovini. To su važni dijelovi nacionalnog identiteta hrvatskog naroda i kao takvi ovi motivi su prisutni na skoro svim oznakama. Boje na oznakama postrojbi za posebne namjene HVO-a nisu imale isključivo estetsku funkciju, već su bile nositelji simboličkih značenja koja su dodatno pojačavala poruku i identitet svake postrojbe. **Crna boja**, koja često dominira u podlozi ili siluetama oznaka, simbolizira tajnost, moć, ozbiljnost i spremnost na djelovanje u uvjetima neizvjesnosti – često asocira na specijalne operacije provedene noću, u tišini i s visokim rizikom. **Zlatna i žuta boja**, česta u prikazima pletera ili rubnih ukrasa, nosi konotacije hrabrosti, časti i pobjede – odražavajući uzvišeni cilj. **Siva ili srebrna**, se pak često koristi za prikaz oružja. Kombinacijom ovih boja na oznakama stvarao se snažan vizualni identitet postrojbi koji je istovremeno komunicirao njihovu specijaliziranost, psihološku snagu i duboko usađene vrijednosti koje su ih vodile u borbi.

Jedna od prvih varijanti oznake Kažnjičke bojne te neke od prvih varijanti antiterorističkih grupa KB-a; ATG Miljenko Bašić, i ATG Baja Kraljević

Nije postojao unificirani obrazac **tehnike izrade** oznaka niti su izrađene kod jednog proizvođača nego su one često bile rađene zasebno po različitim gradovima, mjestima, postrojbama a metoda, količina i kvaliteta izrade oznake je ovisila o dostupnim resursima postrojbe ili šivače radione gdje su se one dale izraditi. Kvalitetnije oznake su bile izrađene **žakard tehnikom** tkanja koja omogućuje dobru reprodukciju mnogo manjih detalja nego kod veza i vezenih prišivki i očuvanije su. Osim ove korištena je još tehnika i sitotiska na skaju, samoljepivoj svili ili platnu. **Idejna rješenja** oznaka su dolazila sa raznih mjesta, bilo da su neki umjetnici bili zaduženi za osmišljavanje motiva i dizajna oznake, ili je zapovjednik ili netko iz zapovjedništva se dosjetio ili su sami pripadnici ovih malih postrojbi nešto osmislili sami. Konačni broj oznaka specijalnih postrojbi nije poznat jer nikada do kraja nije utvrđen točan broj samih specijalnih postrojbi a mnoge od njih su imale i više varijanti oznaka ili oznaka podjedinica.

Postrojbe za posebne namjene: PPN Ludvig Pavlović, ATJ Kažnjička bojna, PPN Gavran 2, PPN Vitezovi, PPN Munje, PPN Maturice, ATG Garavi, PPN Mijat Tomić, PPN Jokery

Postrojbe posebne namjene često su bile **nazivane** ili po nekim povijesnim osobama ili nedavno poginulim lokalnim vođama i zapovjednicima, zatim divljim životinjama grabežljivcima ali i po toponimima, nekim apstraktnim motivima i nadimcima ili čak povijesnim događajima. Jedna od najelitnijih specijalnih postrojbi HVO-a je bila „60. Gardijsko desantna bojna“ ili **Postrojba za posebne namjene „Ludvig Pavlović“**. Ona je bila nazvana po poznatom hrvatskom emigrantu Ludvigu Pavloviću koji je zbog svojeg oružanog djelovanja protiv tadašnje socijalističke Jugoslavije, kao jedini preživjeli pripadnik Bugojanske skupine iz 1972 (*Planinske lise*) stekao gotovo mitski status među hrvatskom emigracijom. Kako je poginuo u ratu 1991. godine novoosnovana postrojba HVO-a je 1992. godine inkorporirala njegovo ime u svoj naziv. Osim toga kao motive na oznaci sive boje neuobičajeno za ove krajeve se nalazi veliki zeleni javorov list (inače širom svijeta motiv izvidničkih postrojbi) proboden mačem i sa dvije munje kao simboli napada odlučnosti i destruktivne moći.

Oznaka **Antiterorističke jedinice Kažnjička bojna** u sebi inkorporira nacionalne motive – šahovnicu, religiozne motive (crkva u Širokom Brijegu) i borbene motive – mač u sredini kao simbol pravde i hrabrosti. Njene pak podjedinice – antiterorističke grupe, su nazivane po pojedincima iz tog kraja koji su ili vodili dijelove KB-a do svoje pogibije (npr. ATG Želja Bošnjak ili ATG Baja Kraljević) ili su bili pripadnici vojske NDH iz drugog svjetskog rata tzv. "škripari" iz tog kraja (npr. ATG Stanko Zlomislić ili ATG Vinko Škrobo) i svaka od tih oznaka je imala na sebi lice te osobe po kojoj je nazvana.

Set oznaka ATJ Širokobriješke Kažnjeničke bojne i njezinih ogranaka kojih je bilo preko 10 (ATG-ova)

Dapače imamo još i primjer oznaku PPN Maturica koja je bila nazvana po poginulom lokalnom zapovjedniku **Mati Lučiću nadimka Maturica**. Ona na bijeloj podlozi ima hrvatsku trobojku i sjenu vojnika sa mačem i štitom u bojama šahovnice. Protudiverzantski vod „Uskoci-Grabo“ nazvan po istoimenom zapovjedniku postrojbe, **Josipu Karimoviću „Grabi“** iz sastava 111.xp brigade iz Žepča se također sastoji od lika zapovjednika otisnutog na šahovnici kao i dizajn oznake Postrojbe za posebne namjene „Mijat Tomić“ iz Doljana koja prikazuje narodnog junaka **Mijata Tomića**, hajduka srednjobosanskog kraja iz perioda Osmanskih osvajanja odlučnog pogleda u narodnoj nošnji. Tu je i primjer oznake IDV „Čupina jedinica“ koja kao središnji motiv ima sliku svojeg pokojnog zapovjednika **Joze Gadžića – „Čupe“** u punoj ratnoj spremi s prepoznatljivom „čupavom frizurom“ po kojemu je i nazvana. Oznaka IDV **Dragan Luburić** također za središnji motiv ima lik istoimenog zapovjednika.

PPN Tvrtko II, IDV Otpisani 625, IDV Kula, PPN Maks L. Legija, PPN Crni franjevci, PPN Skakavci, IDV Čupina jedinica (bivši IDV Novi Travnik), PPN 3. Iakojurišna bojna vojne policije HVO, PPN Božji ratnici

Ostale oznake sličnog porijekla naziva uključuju i PPN Tvrtko II sa motivom kraljevske krune i šahovnice, nazvane po čuvenom kralju Bosne, Stjepanu Tvrtku II Kotromaniću, zatim PPN Johanovi sokolovi nazvanim po poginulom zapovjedniku PPN HVO regije Bihać Jandre Šimiću – „Johanu“, ATG „Fantomi“ regije Bihać su imali za glavni motiv **lik Ante Brune Bušića**, istaknutog hrvatskog emigranta iz perioda 1960-ih i '70ih. PPN Marinko Beljo iz Rame također nosi ime po poginulom zapovjedniku brigade HVO Rama. Mnoge druge oznake su imale slične nazive i motive. Od suvremenih povijesnih motiva na oznakama koji se nerijetko susreću ističe se oznaka PPN „ Fenix 72-92“ iz Rame koja osim motiva ptice grabljivice u letu iznad ramskih planina i hrvatske zastave se u svojem nazivu „**Fenix**“ referira na kodno ime akcije pokušaja oružanog rušenja Jugoslavije upadom naoružanih diverzanata tzv. Bugojanske grupe, skupine u BiH 1972 godine. Određen broj specijalnih postrojbi u svom nazivu inkorporira imena i nazive iz drugog svjetskog rata, od kojih se određeni broj njih može protumačiti **kontroverzno**, a kod nekih oznaka se eksplicitno nalaze zabranjeni simboli NDH i Trećeg Reicha. 22. diverzantski odred čija se brojka 22 referira na redni broj jedne od postrojbi NDH ili PPN Vražja Divizija koja može u nazivu aludirati na 369. hrvatsku „Vražju“ diviziju, hrvatsku postrojbu unutar njemačkog Wehrmachta (a možda i onu iz I. svjetskog rata). Motiv vojnika na oznaci **PPN Maturica** je preuzet s plakata izložbe „Borba udružene Europe na Istoku“ iz prosinca 1941. a riječ je o trojici vojnika fašističkih sila osovine od kojih svaki na štitu ima zvoj znak; fascio, grb NDH i orao Trećeg Reicha. Tu su još spomenuti ATG-ove iz Kažnjeničke bojne koji su kako je ranije navedeno nazivani po „škiparima“, motive ustaškog pokreta i Reicha na oznaci IDV-a 104. brigade Ili pak PPN Maks L (Luburić) Legija, što se ne treba dodatno pojašnjavati.

PPN Markusi -Fojnica, PDV Uskoci – Grabo, PPN Samostalni strijelci (SS trupe), PPN Pume, PPN Marinko Beljo „Rama“, PPN Fenix 72-92, PPN Žigosani i HOS Novi Travnik (budući PPN Žigosani“), PDV Štruc – Albančevi Anđeli

Povijesni motivi – likovi poznatih povijesnih ličnosti, prizori ili simboli važnih događaja na vojnim oznakama (posebno u postrojbama HVO-a, ali i HV-a) imaju duboku funkciju: oni nisu samo estetski detalji, već **nositelji kolektivnog pamćenja**, ideološke orijentacije određene skupine (koja god jest) i moralnog utemeljenja borbe, ukoliko ono postoji. Nešto slično ali malo manje „ideološki“ vrijedi za lokalne **žestoke momke** ili pojedince koji su poginuli u ratu a po kojima su nazvane postrojbe. Na vlastitu vojsku ova lica djeluju **motivirajuće**, dok na neprijatelja mogu djelovati zastrašujuće (posebno ako je povijesna figura poznata kao borac protiv njihova naroda ili ideologije, ili otvoreno neprijatelj, što možemo vidjeti iz ovih primjera s pripadnicima Bugojanske skupine ili sklisko **koketiranje s NDH** u znakovlju s drugim postrojbama, pogotovo postrojbama nazvanima po ustaškim dužnosnicima ili postrojbama NDH). Ali u isto vrijeme ovakvo znakovlje može djelovati veoma kompromitirajuće na vojsku koja ih nosi i njezin ugled i reputaciju.

Česti motivi na oznakama PPN postrojbi bili su **opasne i moćne životinje**, koje u vojnoj ikonografiji tradicionalno simboliziraju osobine poželjne u borbi. Od takvih motiva se ističu oznake PPN Gavran 2 sa crnim gavranom kao maskotom, ATG Garavi iz Bugojna koji su dobili ime po tome što su njezini pripadnici odlazili u akcije lica namazanih bojom u crno-„garavog“ lica, na svojoj oznaci na bijeloj podlozi imaju šahovnicu obavijenu pleterom i dvije crne zmijske, zatim PPN Pume iz srednje Bosne sa nacrtanim žutim pumama u skoku. **PPN Samostalni strijelci iz Novog Travnika** imaju orla za središnji motiv a skraćena naziva postrojbe (SS Trupe) je možda služila za **zastrašivanje neprijatelja** (ako nije bilo drugih namjernih konotacija), a one koji nisu upućeni što se iza imena krije, vodila u možebitnu zabludu.

Antiteroristička vojna policija HVO-a je koristila kao primarni motiv u svojoj oznaci varijantu orla vojne policije sa slovima AT u sredini, s time da je njezinu metalnu oznaku kao i metalne oznake gardijskih brigada HVO-a proizvodio **IKOM iz Zagreba**. Po dizajnu određenog broja oznaka; službenih znački, prišivki i metalnih oznaka **inspiracija je bila hrvatska vojna policija** i njezine oznake po kojima su se očito iz HVO-a ravnali.

Specijalna postrojba Alpha force Uskoplje – izvidnici „Bušića“, Alpha Force – Izvidnička satnija 1. gardijske brigade HVO Ante Bruno Bušić , Izvidnička satnija 3. gardijske brigade HVO Jastrebovi, Izvidnička satnija 4.gardijske brigade Sinovi Posavine, 4. bojna antiterorističke vojne policije Vitez (PPN Jokeri su bili njen dio), Antiteroristička vojna policija, Specijalna policija MUP HRHB i Antiteroristička jedinica Livno HVO.

Prisutni su još motivi kobre (PPN Maks L Legija, PDV Cobra) i krilatih lavova (3. Lakojurišna bojna VP Vitez), pa čak i skakavaca (PPN „Skakavci-Bučići“). Posavske izviđačko diverzantske postrojbe također imaju na svojim obilježjima motive orlova ili sokolova, škorpiona i paukova. Svi ovi životinjski motivi oznaka simboliziraju i **predstavljaju karakteristike tih životinja** poput snage, brzine, napada, ofenzivne moći ali i iznenadnih udaraca što bi trebale biti i borbene karakteristike ovih elitnih postrojbi. Motivi lubanja koji se ponekad daju sresti poput oznaka PPN Vražja Divizija ili kod nekih IDV-ova predstavljaju spremnost na smrt i zastrašivanje neprijatelja.

Jedinica specijalne namjene Škorpioni (Izviđačko diverzantski vod 2.bojne 106. brigade HVO, Matići)

U pojedinim oznakama integrirani su i **lokalni topografski elementi**– kule (IDV Kula), stijene, mostovi, rijeke ili simboli specifični za regije iz kojih su postrojbe dolazile (Hercegovina, Posavina, Središnja Bosna i druge). Time se dodatno naglašavao zavičajni identitet i obrambeni karakter borbe. Od oznaka sa nešto **apstraktnijim dizajnom** imamo **PPN Munje** sa stilizirano oslikanim munjama na oznaci koje predstavljaju simbol destruktivne moći, **IDV Otpisani** sa velikim srcem preko cijele oznake i šahovnicom, vjerojatno htjevši prikazati veliko ratničko srce hrvatskih vojnika te postrojbe ili srce hrvatskog naroda (može se dati takva pretpostavka o ideji autora), ali i simbolizirajući da su njeni pripadnici „otpisani“ – unaprijed otpisani, spremni umrijeti za svoj cilj.

Neke od oznaka imaju **humoristični i simpatični dizajn**, poput Interventnog voda „Žabac“ 103. brigade HVO, no njihove zadaće su bile daleko od humorističnih. **PPN Jokery** kao neki paradoks ratnim događanjima (pogotovo onima u kojima su se kasnije našli) imaju za motiv veselog jokera iz igračih karata, ali možda je to bio nadimak nekog od starijih pripadnika postrojbe. **PPN Žuti** nisu nazvani prema žutoj boji već nadimku svojeg zapovjednika Žarka Andrića - „Žutog“. **IDV Šunjalice** na primjer u svojem naslovu se referira na cipele „šunjalice“ a oznaka ljubičaste boje prikazuje sivu karikaturu vojnika kako se šulja u tim cipelama dajući određenu dozu humora. Dok **PPN Grdani** iz Čitluka pak ima kao središnji motiv čuveni logo Rolling Stonesa stiliziran u hrvatsku šahovnicu!

22. Diverzantski odred, PPN Grđani – samostalni vod naljepnica i oznaka, PPN Vražja divizija, Protudiverzantski vod „Bata“ iz Rame, IDV „Dragan Luburić“ Čitluk, IDV Šunjalice brigade „Kralj Tomislav“, Lakojurišna brigada vojne policije HVO, PPN Crne mambe „Ivan Žilić-Bukal“

Oznake izvidničkih satnija gardijskih brigada HVO-a generalno na sebi osim nacionalnih motiva imaju nacrtane **simbole izvidničkih postrojbi** poput javorovog lista ili ruže vjetrova (4.gardijska brigada HVO „Sinovi Posavine“) ali i ptica grabljivica (Izvidnička satnija 3.gardijske brigade Jastrebovi ili „Alpha force“ 1. gardijske brigade HVO). Postrojbe za posebne namjene **proizašle iz HOS-a** su u nekoj mjeri zadržale dizajn i motive prijašnjih HOS-ovih oznaka (PPN Marinko Beljo ili HOS Žigosani) a neke su ga uvelike i promijenile poput PPN Vitezova.

Specijalna policija HRHB nosila je standardne oznake koje su uključivale okruglu oznaku „MUP HR-HB“ na lijevom rukavu te simbol „Mač i munja“ na desnom rukavu jakne i košulje. Oznaka na smeđoj policijskoj beretki je bio vezeni grb HRHB. Osim tih osnovnih obilježja, pojedine specijalne policijske postrojbe imale su i vlastite oznake: primjerice, travnička jedinica „Astra“ nosila je plavu prišivku sa zlatnim mačem i zvijezdama i natpisom „Astra“, Žepački „Tigrovi“ crvenu tigrovu glavu dok je specijalna policija iz Orašja, uz standardnu narukavnu oznaku, imala i prsnu trakicu s natpisom „P.P.N. PU OR“ (Orašje).

Religijski motivi su također često bili prisutni u oznakama specijalnih jedinica HVO-a. Poput katoličkih križeva pa čak i crkava (KB Široki Brijeg) do naziva postrojbe doslovno vjerskog karaktera poput PPN Božji ratnici ili JPN Apostoli iz Kiseljaka i Travnika. Njihovo se značenje može višeslojno protumačiti: od izraza pripadnosti katoličkom narodu i vjeri, preko davanja vjerske i moralne snage u ratu, do poruke kontinuiteta sa žrtvom te otporom kroz povijest vojnoj i ideološkoj agresiji kako su pojedinci i kolektiv to doživljavali na svoj način. Ali i religijsku motivaciju za odlazak u rat, nešto što postaje samo po sebi paradoks i daje negativne konotacije. Iako ti simboli mogu nositi različite interpretacije, u većini slučajeva oni su odražavali kulturni identitet i osobni svjetonazor pripadnika tih jedinica. I u ratnom i poratnom razdoblju i u međunarodnoj zajednici, korištenje religijskih simbola u ratne svrhe ponekad je bilo doživljeno kao problematično, jer **može implicirati vjersku ekskluzivnost** ili čak „sveti rat“. Ratna djelovanja ovih postrojbi su pak za druge analize.

IDV 104. brigade HVO, Izviđači „Anđeli pakla“ 104. brigade HVO, IDV 104 bosansko šamačke brigade HVO tzv. Vod smrti, II. bojna 104. brigade – Jedinica specijalne namjene „Stojan Vujnović – Srbin“, IDV Scouts 106. brigade HVO, Izviđači Ninde 105. brigade HVO, Antiteroristička grupa „Fantomi“ Glavnog stožera HVO regije Bihać, Antiteroristička jedinica GS HVO regije Bihać, PPN Johanovi sokolovi

Imamo primjere gdje neke postrojbe nazivaju same sebe „vodovima smrti“. Ovaj pretenciozan naziv prvenstveno ima namjeru zastrašiti protivnika, a inspiraciju možda su možda uzele iz kulturnog američkog ratnog filma „The Platoon“ (1986) iliti „vod smrti“ gdje jedam američki pješački vod u Vijetnamu ogreza u ubijanju i hororima toga rata. Neke specijalne postrojbe HVO su od strane šire javnosti zaista bile prozване vodovima ili eskadronima smrti zbog pokolja u kojima su sudjelovale i krvavog traga koji su ostavile no one u svojim nazivima nikako nisu imale te riječi. A za one postrojbe koje su se tako „pompozno i opako“ nazivale vodovima smrti bez obzira po opasnost za neprijatelja i uobičajenih vojnih djelovanja protiv protivničke vojske najčešće nije zabilježeno činile masakre i posvuda sijale smrt (makar neke pretpostavke treba uzeti sa zadržkom jer se nikada ne točno zna u nedostatku informacija). Na nekim oznakama (npr. Diverzantsko izviđački vod 106 brigade HVO) pojavljuju se i ostali simboli smrti poput kosca s kosom smrti koji uzima obnaženu žrtvu ali i prikazi demona naoružanih sa jurišnom puškom M-16 koji u jednoj ruci drže pušku, a u drugoj odsječenu glavu neprijatelja (Izviđači 104 br. „Anđeli pakla“) čime određen broj oznaka i motivima i natpisima zaista zalazi u prikaze eksplicitnog nasilja i smrti.

Vod smrti „Džudžani“, „Strašni sud“ – Izvidnička postrojba 1. gardijske brigade „Ante Bruno Bušić“ popunjena pretežito stranim dragovoljcima, Poskok bojna – specijalna postrojba kasnije dio ATJ Kažnjičke bojne, Interventni vod Žabac 103. brigade HVO, Interventni vod „Bomba“ 103. brigade HVO Derventa, IDV 104. brigade, Jedinica specijalne namjene Nerva, Jedinica specijalne namjene pri IV bojni 106. brigade HVO, Diverzantsko izviđački vod pri I. bojni 106. brigade HVO

„Vod smrti Džudžani“ – s mrtvačkom lubanjom prekriženom kostima sigurno ne upućuje na humor i veselje. Međutim zanimljivost se krije baš u natpisu „Džudžani“. Džudžan je, vjerovatno, najpoznatije mitsko stvorenje u Hercegovini. Od davnina je u hercegovačkim selima džudžan strašno biće koje napada kokoši i obezglavljuje ih. Legenda kaže da džudžana nitko nije uspio vidjeti, a kamoli uhvatiti, a među ljudima postoji mišljenje da se može provući i kroz najmanje rupe i podaviti kokoši. Pokušali su ga trovati ali bezuspješno, ne zna se njegov latinski naziv i ne stanuje u nijednom poznatom zoološkom vrtu, nikad nije fotografiran ili nacrtan, neki kažu da je malen poput šake a nekima je velik kao mungos. Treći tvrde kako je to obična lasica, drugi opet kako je to vrsta pmiša. Za džudžana se pričalo da ima krila i da leti, jedan ga je

brkao sa šišmišom, ali nitko nije posve siguran. A možda je istina puno jednostavnija pa je riječ o spretnom tvorcu ili o kuni. U vojnom kontekstu, legenda o Džudžanu se u punom značenju prenosi kao moćan simbol na istoimenoj oznaci, jer po svojem narativu predstavlja spoj neuhvatljivosti, straha i tajanstvene moći. Kao mitsko stvorenje Hercegovine, Džudžan se u narodnim predanjima pojavljuje kao prijetnja koja nikada nije uhvaćena niti poražena, što ga čini idealnom metaforom za jedinicu ili formaciju koja se kreće neprimjetno, udara iznenada i ostaje nedostižna protivniku. Njegova sposobnost da se „provlači kroz najmanje rupe“ i izaziva pometnju u protivničkim redovima upućuje na osobine lukavstva, brzine i nepredvidljivosti – kvalitete koje se cijene u specijalnim ili izviđačkim jedinicama. Time se kroz narodnu mitologiju prenosi poruka o snazi i posebnosti, a istovremeno se stvara jedinstven vizualni i simbolički identitet koji povezuje vojnu oznaku s lokalnim kulturnim nasljeđem.

Za sve ove oznake specijalnih postrojbi, pogotovo one iz srednjobosanskog ratišta, ali posavskog te bihačkog karakteristično je što su **rađene u jako malim serijama** te ih čak nisu imali ni svi pripadnici postrojbi. Te oznake su nastajale u vihoru ratnog vremena i često nije bilo vremena za nekakve ceremonije ili službena dodjeljivanja a i oznake se često nisu ni nosile na jaknama i košuljama, da bi se izbjeglo identificiranje od strane neprijatelja tokom borbi. Ove oznake **nisu bile u potpunosti standardizirane** jer su jedinice često imale vlastiti identitet i interno izrađene oznake. Danas su ovi simboli predmet povijesnog i kolekcionarskog interesa, a ponekad i političke osjetljivosti.

Rijedak primjer nošenja oznake PPN Vitezova na crnoj uniformi vojnika, oznaka je nošena u kombinaciji sa štandovskom oznakom "Crna legija", a umjesto da je ušivena, drže ju dvije spajalice!

Vojne oznake postrojbi za posebne namjene HVO-a predstavljaju **mnogo više od pukih identifikacijskih simbola** – one su vizualni izraz već snažan izraz identiteta, uvjerenja i funkcije unutar ratnog i društvenog konteksta. Kroz njih su se prelamali elementi nacionalne simbolike, lokalne pripadnosti, ratne svrhe i vjerskog identiteta. Takve oznake nisu samo služile za identifikaciju jedinica, već su imale i **snažan motivacijski, moralni i simbolički karakter**. U njima se može iščitati i poruka obrane ne samo teritorija, već i kulturnog ali i duhovnog naslijeđa naroda kojem su pripadnici postrojbi pripadali. Iako iz današnje perspektive mogu izazvati različita

tumačenja, važno ih je razumjeti u kontekstu vremena i prostora u kojem su nastale – kao produžetak povijesti, identiteta i narativa zajednice koja se našla pred izazovima rata i opstanka.

ČLANAK 1 – ČLANAK 2 – ČLANAK 3

Ovaj tekst je dio novinarskoga projekta „Postrojbe za posebne namjene HVO i specijalne službe u BiH tokom rata 1992 – 1995.“, objavljen u sklopu programa poticanja novinarske izvrsnosti u 2025. godini Agencije za elektroničke medije. Dozvoljeno je prenošenje sadržaja uz objavu izvora i imena autora.

Viktor Trumbetaš

Viktor Trumbetaš diplomirani je povjesničar i suradnik je portala Domovinskirat.hr koji istražuje i piše o događajima i postrojbama iz Domovinskog rata.

Podijeli članak

OBJAVLJENO U **AKTUALNO, POSTROJBE U DOMOVINSKOM RATU**

TELEMACH HRVATSKA

Prenesi broj i uštedi odmah

U Telemachu nema ili-
ili, uvijek pobjeđuješ:
uređaji na popu:
80% + poklon.

Kupite odmah

NOVE OBJAVE

Njegova majka do smrti je vjerovala da joj je sin još uvijek živ – u bitci za Slakovce nestao heroj Krešimir Papac

Što je uopće bio cilj forsiranja nabujale rijeke!? – operacija Una

Tragičan završetak operacije "Una 95" – poginuo heroj Nenad Babić

Otac ga je zagrlio i rekao – ne boj se sine, uskoro smo u raju – ubojstvo Borislava i Milana Litrčića

Najprije su odbili tenkovski, a zatim i zračni napad – mještani sela Kamenica zarobili pilota JNA

Otkrijte više

[⚡ zadar](#)[⚡ Maslenički most](#)[⚡ maslenički most](#)[⚡ Zadar](#)[⚡ zadarsko](#)[⚡ Zadra](#)

KATEGORIJE

Battles of the Homeland War

Bitke Domovinskog rata

Heroes of the Homeland War

Heroji Domovinskog rata

Important Events

Military Units

Postrojbe u Domovinskom ratu

Uncategorized

Važni događaji

War Crimes of the Homeland War

Zločini u Domovinskom ratu

Otkrijte više

[⚡ Maslenički most](#)[⚡ Zadra](#)[⚡ maslenički most](#)[⚡ zadar](#)[⚡ zadarsko](#)[⚡ Zadar](#)

DOMOVINSKIRAT.HR

ŽELITE ZNATI ŠTO SE DOGODILO NA DANAŠNJI DAN U DOMOVINSKOM RATU? PRIMAJTE NOVOSTI IZRAVNO NA E-POŠTU.

Klikni ovdje za prijavu

